

Základná škola J.C.Hronského, Krátka ul č.2 , 927 01 Šaľa

"Včas začínajte v dušiach vašich detí svetielka, lebo kto bude nosiť v sebe svetlá, nebude ani ťažké chvíle preklínať ..."

Názory odborníkov a tvorcov
projektu APROGEN
na vzdelávanie všeobecne
intelektovo nadaných žiakov
a detí

Jolana Laznibatová: Každé piate dieťa v Európe je nadané

S jej menom sa spája Projekt alternatívnej výchovy a vzdelávania nadaných, jediný svojho druhu na Slovensku i v okolitých krajinách. V pracovnom živote sa teda venuje nadaným deťom. Pri rozhovore ani na chvíľu nezapochybujete, že sa v tejto profesii našla.

Ak by sme sa vrátili do vašich študentských čias, čo sa vám vybaví, keď sa povie „začiatok školského roka“?

Slávnostná chvíľa a radostné pocity. Keďže v dedinke, kde som vyrastala, som nemala veľa kamarátok, vždy som sa po prázdninách tešila do školy. A nielen ja, aj všetci moji kamaráti, spolužiaci, veď počas prvých dní sme sa veľa neučili. (úsmev)
Školu som však rozhodne mala rada!

Aké povolanie ste si v detstve vysnívali?

Vo veku dvanásť - trinásť rokov som chcela byť architektkou. Nikto mi však nevedel poradiť, kde sa dá architektúra študovať, tak som napísala do Slovenského rozhlasu a požiadala tam o radu. (smiech)

Keď som bola bližšie k maturite, chcela som byť módnou návrhárkou. Pretože sa však tento odbor študoval v Čechách, rodičia mi to neodsúhlasili. Veľmi ma zaujímali aj dejiny, ale potom som si uvedomila, že dominantnou bude asi u mňa

predsa len psychológia.

Postupom času sa stredobodom vášho pracovného záujmu stali deti. Mnoho pedagógov konštatuje, že sú z generácie na generáciu ťažšie zvládnuteľné. Nedostatok úcty, nevhodné správanie, vulgarizmy... To všetko je dnes typické pre mladú generáciu. Čo je podľa vás kameňom úrazu?

Tento problém má rozhodne širší aspekt. Faktom je, že sa stretávame aj s generáciou rodičov, ktorá nevie, ako správne vychovávať svoje deti. Ďalším faktorom je aj to, že celá spoločnosť sa nachádza v akomsi prelomovom kritickom období, keď sa vytrácajú niektoré hodnoty a hierarchie, ktoré predtým vždy platili. To sa týka aj etických noriem.

Všetko sa posúva iným smerom, dalo by sa povedať, že začínajú platiť nové pravidlá hry. Deti na to, samozrejme, veľmi rýchlo reagujú, pretože to vidia a počujú od rodičov, v novinách, televízii. Práve rodičia mnohokrát nezvládajú výchovu, a tak sa dostávajú do situácie, že keď príde puberta, často si nevedia s deťmi poradiť.

Nemožno teda poprieť, že deti v minulosti boli iné ako tie dnešné?

Nepochybne! U nás je to však spôsobené tým, čo bolo pred rokom 1990 a čo nasledovalo po ňom. Práve učitelia to vedia najlepšie posúdiť, keďže im prechádza rukami niekoľko generácií detí. Táto posledná generácia je napríklad úplne iná ako predošlá. Keď dnes povieme deťom, že ich rodičia nepoznali mobilné telefóny, nemali notebooky, je to pre ne nepredstaviteľné a nepochopiteľné. Keď vidia, že ich rovesníci majú niečo, čo oni nie, samozrejme, že to chcú tiež. Deti sú čoraz náročnejšie a nie je to jednoduché ani pre rodičov. Po materiálnej stránke majú teda dnešné deti oveľa viac ako kedysi, rodičovská výchova však zaostáva.

Keď už spomíname rodičov, pre každého je určite jeho dieťa to najnadanejšie. Má však každý človek na niečo nadanie?

Pravdou je, že nadanie je špecifický fenomén a nemožno povedať, že ho má každý. Môžeme však povedať, že ľudia majú špeciálne schopnosti na niečo, ale nadanie je extrémnou úrovňou schopností v umení, športe, intelektovej - akademickej oblasti, ktorá sa prejavuje u dvoch až troch percent ľudí. Téza, že každý má nadanie na niečo, teda rozhodne nie je správna.

Čím sa nadané dieťa odlišuje od obyčajného?

Musím poznamenať, že niektoré nadané deti sa na prvý pohľad veľmi neodlišujú od ostatných rovesníkov, na druhý pohľad je tam však už odlišnosť zrejmalá. Sú to totiž deti ako akékoľvek iné, od malička sú však špecifické tým, že kladú iné otázky, zaujímajú ich iné veci, v skorom veku vedia čítať, písať, počítať. Už v predškolskom veku môžeme u nich pozorovať prudký vývinový náskok.

To je však iba jedna stránka. Tou druhou, ktorú by istotne potvrdili všetci rodičia, ktorí majú nadané deti, sú osobnostné vlastnosti. Nadané deti sú náročnejšie na výchovu, na všetko majú svoj vlastný názor, ktorý iba tak ľahko nezmenia. Rodičia musia použiť silné racionálne a argumentačné prostriedky a schopnosti, aby ich presvedčili. Okrem toho takéto deti sú ťažšie prispôsobivé, neuznávajú autoritu, rodiča teda považujú za svojho partnera a na rovnakej úrovni s ním chcú komunikovať.

Tretou odlišnosťou je emocionálno-sociálna rovina. Kým intelektová stránka týchto detí je extrémne zrýchlená, naproti tomu emocionálne a sociálne dozrievajú neskôr. Ide teda o akúsi disproporciu vo vývine, ktorú je potrebné zohľadňovať.

Problematikou nadaných detí ste sa začali zaoberať počas práce vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie. Prečo vás zaujala práve táto problematika?

Práve preto, že sme realizovali veľký výskum detí a mládeže - ich intelektových schopností, školských vedomostí a faktorov školského a rodinného prostredia. Jednou z úloh, ktorú som s tímom kolegov dostala, bolo preskúmať školské výkony a faktory, ktoré ich ovplyvňujú. Odtiaľ bol už len krôčik k študentom, ktorí v škole excelujú, sú vyznamenaní a k tým, ktorí podávajú mimoriadne výkony.

Neskôr do tohto projektu vstúpilo ministerstvo školstva, ktoré zadalo požiadavku zistiť a zodpovedať základné otázky, kedy sa nadanie objavuje, ako sa prejavuje, kedy ho možno zodpovedne diagnostikovať... Ministerstvo touto úlohou poverilo ústav, na základe čoho vzniklo potom v roku 1987 aj prvé kolektívne dielo zaoberajúce sa touto problematikou s názvom Psychológia nadania.

Potrebu osobitej výchovy a vzdelávania mimoriadne nadaných detí ste spracovali do Programu Arogen, ktorý ste vlani po 14 rokoch obhájili...

Áno, ide o Alternatívny program vzdelávania nadaných, ktorý poskytuje starostlivosť o nadané deti od predškolského veku až po maturitu. Tých štrnásť rokov bolo práve preto, lebo sme začali od prvej triedy. Najprv išlo o deväť rokov na základnej škole, postupne sme však dopracovali tento vzdelávací model a doplnili ho o gymnázium. Od prvej triedy po maturitu ubehne dvanásť rokov, pri pokusnom overovaní sú však nevyhnutné na doladovanie ďalšie dva roky. V každom prípade však ide o najdlhší a najrozsiahlejší projekt nielen v našom školskom systéme, ale i v okolitých krajinách. Vynaložené úsilie však určite stálo za to.

Odborníci i laici vám vyčítali, že ide o vytváranie elity. Ako sa na to pozeráte s odstupom času?

Som veľmi rada, že u nás relatívne rýchlo tieto hlasy o elitárstve zanikli. Napríklad na počudovanie - v Čechách práve teraz riešia podobný problém. Na jednom seminári sa ma opýtali, ako to máme u nás eticky ošetrené, že jedným deťom by sa dávalo viac, a druhým, obyčajným deťom v školách, menej. Otázka však nemôže byť takto postavená!

Paralelná je aj situácia u postihnutých detí - ide o diferencovanú vzdelávaciu ponuku. Nadané deti majú výnimočné schopnosti a špecifické vzdelávacie potreby. Škola musí preto pre nich, logicky, pripraviť niečo viac. My určite nevytvárame žiadnu elitu. Mnohé nadané deti pochádzajú zo sociálne slabších či rozvedených rodín. Rozhodne to však sú deti, ktoré majú na viac, a potrebujú, aby škola ich schopnosti rozvíjala. Práve preto vznikol alternatívny program, ktorý im dáva viac informácií, viac nadštandardných poznatkov, ale aj viac od nich vyžaduje.

Aké zásady platia pri výchove nadaných detí?

Základnou zásadou je rešpektovanie ich špecifického vývinu, individuálnych odlišností, disproporcií vo vývine a akceptovanie ich emocionálnej a sociálnej stránky. Tiež netreba zabúdať na to, že rodič ani učiteľ nemôžu pôsobiť dominantne.

Dieťa musí dostať priestor na vyjadrenie svojho názoru. Učiteľ a žiak v škole musia byť partnermi. To isté odporúčame aj rodičom – komunikovať s deťmi ako s dospelými. Treba s nimi rozprávať otvorene, sú totiž viac senzitívne – až supersenzitívne a majú menšiu potrebu sociálneho kontaktu. Potrebujú však nejakého dôverníka. A určite neformálny priateľsko-partnerský vzťah...

... ku ktorému patrí v škole aj tykanie.

Presne tak. Musím však zdôrazniť, že tykanie je určené iba pre deti, ktoré sú osobnostne aj intelektovo zrelé a ktoré si vedia vážiť, že učiteľ je ich partnerom. Nehodí sa pre deti, ktoré by to zneužívali. Učitelia našej školy potvrdzujú, že keď si so žiakmi tykajú, a vládne medzi nimi neformálny kamarátsky vzťah, môžu zároveň na deti klást' aj väčšie nároky.

Myslíte si, že by bolo tykanie medzi žiakmi a pedagógmi uplatniteľné aj v obyčajnej škole?

V súčasnosti asi celé školstvo ešte nie je na takéto prístupy zrelé a pripravené. A určite to nie je možné na každej škole.

Aké percento detí z celej populácie je nadaných?

Odborníci hovoria, že ide o dve až desať percent. Anglická psychologička Joan Freemanová však tvrdí, že ak by sme vedeli dobre rozpoznávať nadanie a dobre sa o nadané deti starať, takýchto detí by mohlo byť až 25 percent, teda až štvrtina celej populácie!

Všeobecné prieskumy však hovoria, že nadané je približne každé piate dieťa v Európe, pričom sem zahrňame všetky typy nadania: od intelektového cez športové až po umelecké. Je to teda 20 percent detí.

Až 70 percent vašich žiakov v Škole pre mimoriadne nadané deti tvoria chlapci. Možno toto číslo zovšeobecniť aj na výskyt nadania v populácii?

To by som veru nerada! (smiech) Znamenalo by to totiž, že dievčatá sú menej šikovné, čo však neplatí. Hlavným dôvodom, prečo toto číslo nemožno generalizovať, je, že dievčatá sú oveľa prispôsobivejšie ako chlapci.

A to platí už v predškolskom veku. Sú vývinovo zrelšie, po príchode do školy sú poslušnejšie, zodpovednejšie, tichšie. Toto o chlapcoch povedať nemožno, tí sú okamžite v popredí a upozorňujú na seba. Aj preto si ich schopnosti rodičia hneď všimnú a snažia sa ich podporovať. V takýchto prípadoch vždy odporúčam obrátiť sa na odborníkov a konzultovať s nimi, čo je a čo nie je pre dieťa vhodné.

Celý váš pracovný život sa venujete nadaniu a nadaným deťom. Ako je to v súkromnom živote?

Ja si tiež o sebe myslím, že som bola nadané dieťa. Počas celého štúdia som sa výborne učila, moji rodičia to však brali ako samozrejmosť (smiech).

Kým som bola malá, tak som často a rada rodičov otravovala rôznymi otázkami netypickými pre deti v mojom veku. Nenormálne veľa som čítala, neskôr so starým otcom po nociach počúvala rádio, zaujímala sa o politiku. Jednoducho, bola som rozhodne iná ako rovesníci.

Keby som sa mala pozrieť na moje deti, každé je trochu iné. Najstaršia dcéra Nataša má nadanie na jazyky, plynule rozpráva po anglicky, nemecky, francúzsky, teraz sa dokonca venuje taliančine. Najmladšia Katka mala zase prirodzený talent na šport. Jej však stačilo vedomie, že dokáže podávať mimoriadne výkony, nechcela svoj talent ďalej rozvíjať. Okrem toho výborne maľuje, ale vybrala si štúdium marketingu. Syn Andrej, ktorý končí štúdium zahraničného obchodu, je pre zmenu určite nadaný na motorizmus, to je jeho najväčšia záľuba.

A čo vaše najväčšie záľuby, ako vyzerá váš voľný čas?

Musím priznať, že veľmi veľa voľného času som venovala škole a projektu, čo mi moje deti neraz i vyčítali. Rozhodne však mám to šťastie, že táto práca je aj mojím koníčkom. Okrem toho mám však ešte jednu lásku, a tou je more. Moje kamarátky sa smejú, že vždy pol roka spomínam na leto, ktoré pravidelne trávim pri mori, keďže tam pracuje manžel, a ďalší polrok sa na more opäť teším (smiech). Ten každodenný voľný čas mi zase spestrujú knihy, film, divadlo a záhradkárčenie.

Jolana Laznibatová (60)

sa narodila v obci Polom. Vyštudovala psychológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Je spoluautorkou knihy Psychológia nadania a autorkou monografie Nadané dieťa. Vytvorila Projekt alternatívnej starostlivosti o nadané deti, podľa ktorého sa otvorili najprv len triedy, neskôr iniciovala zriadenie Školy pre mimoriadne nadané deti od 1. januára 1998. Je členkou Slovenskej psychologickéj spoločnosti pri SAV a Mensa Slovensko. Je vydatá, má tri deti, žije v Bratislave, kde pôsobí ako riaditeľka Školy pre mimoriadne nadané deti a gymnázia. Zároveň pracuje aj ako výskumná pracovníčka a rieši vedecko-výskumné grantové úlohy.

Bližšie informácie o našich aktivitách môžete získať:

- ➔ priamo u nás na škole
- ➔ na web stránke školy - www.zskrsala.sk
- ➔ na e - mailovej adrese office@zskrsala.sk
zskratka@centrum.sk
- ➔ v rámci Dňa otvorených dverí.
V tento deň budete mať možnosť zúčastniť sa aj odborného semináru o nadaní. Presný dátum DOD bude zverejnený na web stránke školy.

Informovať sa môžete aj na tel. čísle: 031 / 701 6881 (riaditeľňa)

031 / 701 6882 (ekonomické oddelenie)

031 / 770 5811 (sekretariát)

Múdre deti sa občas v škole trápia

Ak máte doma dieťa v predškolskom veku, ktoré siaha najradšej po encyklopédiách a zaujíma sa napríklad o pohyb planét v slnečnej sústave, treba dávať pozor.

Každý rodič by vo svojom potomkovi rád videl malého génia, ale čo ak má dieťa naozaj nadpriemerné intelektové schopnosti? Vtedy mu treba venovať špeciálnu pozornosť doma aj v škole, inak bude nešťastné.

Nie každé dieťa, ktoré vie na začiatku prvej triedy čítať, písať a počítat', musí mať mimoriadny intelekt. Ak sa však dieťa v predškolskom veku prejavuje dlhodobo ako "múdrejšie" než rovesníci, stojí za to zájsť do poradne na odborné posúdenie jeho intelektových schopností. Asi dve percentá detí medzi rovesníkmi vynikajú nadpriemerným intelektom. V obyčajnej škole ich však často označujú za neprispôsobivé a, naopak, "hlúpejšie" deti, s ktorými sú problémy.

Nemožno sa tomu čudovať, lebo mimoriadne intelektové nadanie sa môže navonok prejavovať ako porucha učenia alebo porucha správania. Dieťa sa napríklad javí nekoncentrované, vrtí sa, vykrikuje, hrá sa so svojimi vecami, ale v skutočnosti sa nudí. Alebo nevie čítať nahlas, alebo číta veľmi rýchlo. Alebo mu vďaka hyperaktivite pripisujú poruchu správania nazývanú ADHD, hoci v skutočnosti mu nerobí problémy sústrediť sa aj dlhodobo, lenže ho činnosť musí zaujímať.

Chcú vedieť viac

V bežnej škole môže mať nadané dieťa veľké problémy. Keďže jeho rozumové schopnosti sú vyššie ako u rovesníkov, na vyučovaní sa nudí a - vyrušuje. Často sa to odhalí až v prvej triede, keď spolužiaci slabikujú z čítanky a učia sa sčítovať a odčítovať, nadané dieťa si v tomto veku aj rok-dva číta samo a ovláda malú násobilku. Nerozumejú, prečo ostatným deťom robí problémy to, čo ony už dávno vedia. Sú zvedavé, chcú vedieť ešte viac a tak učiteľke väčšinou komplikujú život, lebo ich musí zamestnať špeciálne. Navyše majú problémy s autoritami, takže ich označujú ako drzé, keď presadzujú svoje názory alebo bez problémov učiteľke dokazujú, že hovorí hlúposti.

Podľa riaditeľky štátnej Základnej školy a osemročného gymnázia pre nadané deti v Bratislave Jolany Laznibathovej intelektovo nadané deti si vyžadujú špeciálny prístup. "Potrebujú inú metodiku učenia a popri vzdelávaní viac pozornosti treba venovať ich výchove. Čím vyššie nadanie dieťa má, tým viac potrebuje podporu a starostlivosť, aby sme ich lepšie pripravili do života," zdôrazňuje Laznibatová.

Intelektové schopnosti idú totiž často ruka v ruke s problémami emocionálnymi alebo sociálnymi. Presadzujú seba, bývajú egocentrické, hyperaktívne a niekedy trpia poruchami osobnosti. Preto niektoré napriek svojmu intelektu nedokážu zvládnuť ani základné pravidlá správania sa v škole.

Na druhej strane, ak rozumovo talentované dieťa nenájde v okolí pochopenie, ak je potláčané, môže sa jeho vývoj otočiť opačným smerom - psychika sa bráni a dieťa akoby sa vrátilo o pár rokov späť. Prejavia sa napríklad problémy so zadrhávaním reči, stane sa z neho akoby svoj mladší súrodeneček.

Múdre, ale nevyzreté

Mimoriadne intelektové schopnosti neznamenia vyššiu celkovú zrelosť, netreba vidieť v dieťati dospelého "rozumbradu", len v zmenšenom vydaní. Po citovej stránke sú na tom nadané deti rovnako ako ich rovesníci a v sociálnych kontaktoch dokonca zvyčajne zaostávajú.

Tým, že nad inými vyčnievajú, majú iné záujmy a často si s rovesníkmi nerozumejú. Bývajú svojské, nevedia sa prispôbiť. Môžu byť uzavreté, utiahnuté, samotárske. Alebo, naopak, majú tendencie ostatných dirigovať, riadiť ich. Rovnocenná spolupráca im robí problémy.

Mať doma mimoriadne múdre dieťa nie je len dar, ale aj starosť. Rodičia takýchto detí by vedeli rozprávať o tom, aké náročné je vychovávať potomka, ktorý od nich vyžaduje viac ako iné deti. Sú to deti, ktoré "stále dobiedzajú", akoby sa obvyklé detské "prečo", ktoré poznáme z veku dvoch-troch rokov, ťahalo aj ďalej, ibaže v niekoľkonásobnej

intenzite. Vyžadujú si svoj "intelektuálny pokrm", doma v podobe zaujímavého programu a pravidelného prísunu podnetných informácií, v škole zas potrebujú individuálny prístup, slobodnejšiu klímu a náročnejšie učivo.

Ako sa učia nadané deti
majú náročnejšie učivo, špeciálne osnovy
iná metodika učenia
menej žiakov v triede, individuálny prístup
nie autoritársky, ale viac partnerský prístup
špeciálna psychologická starostlivosť
kontinuálne vzdelávanie a výchova po maturitu

Text: Zora Handzová pre Pravdu

Bližšie informácie o našich aktivitách môžete získať:

- ➔ priamo u nás na škole
- ➔ na web stránke školy - www.zskrsala.sk
- ➔ na e - mailovej adrese office@zskrsala.sk
zskratka@centrum.sk
- ➔ v rámci Dňa otvorených dverí.

V tento deň budete mať možnosť zúčastniť sa aj odborného semináru o nadaní. Presný dátum DOD bude zverejnený na web stránke školy.

Informovať sa môžete aj na tel. číslo: 031 / 701 6881 (riaditeľňa)

031 / 701 6882 (ekonomické oddelenie)

031 / 770 5811 (sekretariát)

Ako sa učia nadané deti

Intelektovo nadané, alebo ak chcete deti, ktoré sú bystrejšie ako väčšina ich rovesníkov, potrebujú špeciálny vzdelávací program. V bežnej základnej škole medzi ostatnými žiakmi nemusia dostávať potrebné množstvo podnetov a pozornosť, ktorú si vyžadujú. Jednou z možností je prihlásiť takéto dieťa do školy, ktorá je vytvorená špeciálne pre ne. V čom sa odlišuje normálna základná škola od školy pre nadané deti?

Zora Handzová
zhandzova@pravda.sk

Koberce v triedach, farebná výzdoba alebo špeciálne žiacke knižky dnes nájdete v hociktovej základnej škole. Má ich aj Škola pre mimoriadne nadané deti a gymnázium v Bratislave. To sú však len vonkajšie kulisy, ktoré by mali vytvárať

priateľskejšiu atmosféru a individuálny prístup ku každému žiakovi. Až keď naživo vidíte, ako tu prebieha napríklad hodina matematiky trinásťročných žiakov, pochopíte, v čom spočíva rozdiel medzi obvyčajnou a touto školou. Kým my aj väčšina detí sme zvyknutí, že matematika sa nedá učiť inak, ako že učiteľka nadiktuje žiakom pravidlo a podľa neho sa následne učia postupovať a počítat príklady, tu žiaci pravidlo odhalia sami.

Hrušky a jablká

„Ako sa ráta odmocnina z dvoch krát odmocnina z troch?“ pýta sa mladý učiteľ Ivan a nejde pritom o opakovanie látky. Takto vysvetľuje nové učivo. A keď jeden študent príde iniciatívne pred tabuľu a napíše výsledok - odmocnina zo šiestich, učiteľ to nepotvrdí ani nevyvráti. „Kto si myslí, že je to tak?“ pýta sa triedy. Väčšina rúk sa zdvihne hore. „Má niekto iný názor?“ dobiehza učiteľ. „Mám určité pochybnosti,“ oponuje jeden žiak. „Aké, povedz nám ich!“ vyzýva ho učiteľ. „Ak sa nedá zrátať odmocnina z dvoch s odmocninou z troch, lebo by sme zratúvali jablká s hruškami, prečo by sa to malo dať pri násobení? Ak násobíš odmocninu z dvoch s odmocninou z troch, vyjde ti čo - pomaranč?“ pýta sa žiak.

„Kto mi dokáže, že je to inak, má u mňa za odmenu body z matematiky navyše!“ usmieva sa učiteľ. Jeden zo žiakov vyráta príklad na kalkulačke a zapisuje výsledok. „Čísla vyzerajú rovnako, ale čo ak sa líšia niekde na dvadsiatom piatom mieste? Beriem to len ako potvrdenie, že v tomto prípade to je tak, ale nie ako dôkaz,“ komentuje učiteľ. Napokon spoločne dospejú k pravidlu, ktoré si sami dokázali.

Pohodová atmosféra

Deti je v triede málo a s učiteľmi si tykajú, ale ich autoritu to nijako nepodryva. „Vedia, čo si môžu dovoliť a čo nie a tým tichším tykanie pomôže, aby sa osmelili, vyvoláva skôr atmosféru dôvery,“ vysvetľuje tretiacka triedna učiteľka Mária Remišová. „Keď ich chcem zaujať, musíme pracovať striedavo v lavici, na koberci aj pri tabuli. Na nový výklad sa však sústreďia, iba ak sedia v lavici,“ usmieva sa.

Vyzve neposedného Filipa, aby sa postavil pred triedu a vyplazil jazyk. Nie že by sa mal niekomu posmievať, len si opakujú, čo sa minule naučili o chuťových bunkách. Potom si obzerajú model oka a ucha, aby pochopili, ako fungujú aj naše ostatné zmysly. Ak niekto ▶

potrebuje cez hodinu zahodiť papier do koša či zastrúhať si ceruzku, pokojne vstane z lavice a nemusí si na to pýtať od učiteľa povolenie. Na nástenke sú však vyvesené pravidlá, ktoré musia dodržiavať všetci a jedným z nich je slušnosť, úcta a neublížovanie.

„U nás neexistuje šikanovanie - fyzické už vôbec nie a náznaky psychického sa riešia hneď. Každý vie, že ak to druhému nie je príjemné, nesmiem sa ho ani dotknúť. Problémy sa riešia na spoločných stretnutiach a deti sa naučia hovoriť o nich otvorene,“ tvrdí Jolana Laznibatová,

riaditeľka Základnej školy a osemročného gymnázia pre nadané deti v Bratislave. Napríklad terciánov z osemročného gymnázia, ktorí majú v tomto veku silný zmysel pre spolupatričnosť, presviedčala, že si seba musia vážiť natoľko, aby nebrali na seba vinu za iného tým, že ho kryjú.

Pohľad rodiča

„Deti sú tu rovnaké ako všetky iné deti, škola nie je pre ne všetkým, okrem nej majú svoje záujmy, ktorým sa venujú aj viac ako škole. Rozdiel je v spôsobe

výučby a veľkou výhodou je otvorená komunikácia medzi žiakmi a učiteľom,“ hovorí otec talentovaného gymnazistu Račomír Mešša.

Tieto deti totiž mávajú problémy komunikovať s okolím, lebo sa obvykle chcú presadiť za každú cenu. Bývajú zahľadené do seba až egocentrické. Často vedia viac ako učiteľ - a hoci ich vedomosti bývajú hlbšie iba z určitej oblasti - pre učiteľa sú v debata rovnocenným partnerom a dokážu s ním diskutovať často až na vysokoškolskej úrovni. Aj rodičom je jasné, že len partnerská a otvorená komunikácia môže v deťoch podporiť to, v čom sú dobrí, aby sa v škole cítili dobre.

Jedni majú radi teloevik, iní angličtinu. V laviciach majú učebnice nielen ako v bežnej škole, aj sériu špeciálnych kníh pre nadané deti, z ktorých sa učia tiež. Dostanú všeobecné vzdelanie aj to, čo potrebujú navyše. Kým v iných školách učivo viac opakujú, aby sa ho naučili všetci, tu napredujú rýchlejšie a zaoberajú sa látkou viac do hĺbky, ale aj širšími súvislosťami. Prvé štyri roky sa nepišu domáce úlohy a vôbec sa neznámkuje, výkon sa hodnotí inak.

Laura sem prišla až po prvom roku v bežnej škole a hovorí, že tu jej je lepšie. Jej obľúbené predmety sú hudobná, výtvarná a náboženstvo. Na lavici má okrem učebníc dve hračky: dinosaura, ktorého sice predstavila, ale jeho zložité meno aj označenie druhu sa dá len ťažko zapamätať, a slona na skateboarde. „Slon predstavuje silu a skateboard rýchlosť.

Bližšie informácie o našich aktivitách môžete získať:

- ➔ priamo u nás na škole
- ➔ na web stránke školy - www.zskrsala.sk
- ➔ na e - mailovej adrese office@zskrsala.sk
zskratka@centrum.sk

- ➔ v rámci Dňa otvorených dverí.

V tento deň budete mať možnosť zúčastniť sa aj odborného semináru o nadaní. Presný dátum DOD bude zverejnený na web stránke školy.

Informovať sa môžete aj na tel. čísla: 031 / 701 6881 (riaditeľňa)
031 / 701 6882 (ekonomické oddelenie)
031 / 770 5811 (sekretariát)

Aj dinosaurus predstavuje silu, ale jeho pazúry znamenajú nebezpečenstvo," vysvetľuje sama bez vyzvania. Na otázku, či je dobré byť silný, pritakáva. Vraj to pomôže napríklad vyhrať futbalový zápas ako minule.

Ako sa rozhodnúť

Niektorí rodičia by svoje dieťa radi videli v škole pre nadané deti, iní sa, naopak, takého rozhodnutia boja, aj keď ich dieťa nad inými vyniká. Čo ak tieto schopnosti vydržia dieťaťu iba pár rokov a potom nebude stačiť? Ak by muselo potom prejsť na bežnú školu, určite by malo problémy s adaptáciou - tak to radšej nebudeme riskovať - uvažujú. „Ak má dieťa potvrdenú nadpriemernú úroveň intelektových schopností, nemôže sa to v priebehu rokov extrémne znížiť. Je to relatívne stabilná črta osobnosti žiaka,“ vyvracia takéto obavy Jolana Laznibatová.

„Intelektovo nadané deti si vyžadujú špeciálny prístup, inú metodiku učenia a popri vzdelávaní viac pozornosti treba venovať výchove. Čím viac nadania dieťa má, tým viac a dlhšie potrebuje podporu a starostlivosť, aby sme ho lepšie pripravili do života,“ hovorí riaditeľka. Táto škola, na ktorú nadväzuje osemročné gymnázium, pracuje s nadanými deťmi už 15 rokov a za ten čas si vypracovala vlastnú metodiku. Podľa vyhlášky oficiálne patrí medzi takzvané špeciálne školy, kam chodia deti s telesným či psychickým hendikepom. Podľa zákona je však zaradená medzi umeleckými a športovými školami, ku ktorým má

bližšie - aj tu ide o talent, len iného druhu.

Hruška medzi jablkami?

Dieťa s extrémnymi intelektovými schopnosťami môže mať v bežnej škole problémy. Keď ako šesťročné dokáže riešiť úlohy dvanásťročných, nudí sa, je neposedné, vyrušuje a tým brzdí vyučovanie. Chce vedieť viac a nechápe, že spolužiaci v prvej triede majú problém slabikovať z čítanky, keď ono si už plynule číta samo. Nerozumie, prečo by malo sčítavať do desať, keď už ovláda násobilku. Napríklad prváčka Sandra hned v septembri dokázala pani učiteľke, že zadanie slovného príkladu nie je jednoznačné, a teda aj jej riešenie úlohy je správne, aj keď učiteľka považovala za správne iné riešenie. „Ak extrémne nadané dieťa nedostane, čo potrebuje, môže sa vo vývoji dokonca vrátiť späť. Organizmus sa nevie brániť a pred psychickým tlakom uniká do nižších vývinových stupňov - začne mať napríklad logopedické problémy s rečou, správa sa ako svoj mladší súrodeneč,“ ilustruje Laznibatová.

Kto musí odísť

Nadané dieťa prechádza skokovitým vývinom a v určitom štádiu sa môže stať, že organizmus odychuje, potom však znova „naskočí“ - to treba akceptovať. Ak sa stane, že niektoré dieťa napriek snahe dospelých nemá vnútornú motiváciu a začne dlhodobo zaostávať, škola môže rodičom poradiť, že pre ich dieťa je lepšie byť výborným žiakom medzi „obyčajnými deťmi“ na bežnej škole, ako mať pocit, že

je medzi nadanými stále posledné.

„Ak z našej školy deti odídu, je to skôr pre problémy so správaním ako pre učenie,“ hovorí riaditeľka. Intelektové schopnosti idú totiž často ruka v ruku s problémami emocionálnymi alebo sociálnymi. Sú to často deti zamerané na seba, uzavreté alebo hyperaktívne, ktoré majú problémy s komunikáciou. A ak napriek intelektu a zvýšenej pozornosti odborníkov dlhodobo nedokážu zvládnuť pravidlá správania sa v škole, musia prestúpiť do inej školy.

Čo ponúka škola pre nadané deti

- menší počet detí v triede (1. stupeň maximálne 16, 2. stupeň maximálne 22)
- partnerská klíma, učitelia nevystupujú autoritatívne
- špeciálna metóda učenia
- učitelia sa vyberajú konkurzom a prechádzajú školením
- náročnejšie učivo (učí sa okrem bežných učebníc aj z 80 doplnkovo zostavených učebníc)
- individuálny prístup ku každému žiakovi
- možnosť rozvíjať svoje schopnosti, program denne od 7 do 18 h.
- úzke kontakty a spolupráca s rodičmi
- celodenná psychologická starostlivosť
- plynulý postup vzdelávania do maturity (základná škola a gymnázium)
- od prvého ročníka výučba anglického jazyka a informatiky
- od prvej osemročného gymnázia druhý cudzí jazyk (aj štúdium vo Viedni)
- popri humanitných predmetoch majú žiaci dobré výsledky aj v prírodných vedách

môjho prvého diplomu z detskej poviedkárskej súťaže radil, aby som si zapamätala tie uslzené pocity, ktoré sa mi údajne zídu, keď o nich raz budem písať. Ufff - to ma teda „potešilo“. Veď ja som chcela byť speváčka!!! Veru, aké bolo neskôr zábavné pozeráť sa na hodnotenie porôt, pred ktorými stáli tie nešťastné osobky, ktorým o ich netalente nemal kto povedať.

Byť pobozkaná múzou, to je o šťastí. Vďaka, Mária? Byť dokopávaná rodičmi či vlastnými veľkými očami na územie talentu, kde vám nekúpil lístok „ten tam zhora“ - to je o budúcom zúfalstve. Horšie je možno už len vlastný talent neobjaviť. Treba skúšať, ktorá struna zarezonuje. A s kritikou - s tou je to ako so stravou. Domáca je stráviteľnejšia.

Nechajte deti rozhodnúť

Jana Neuwirthová, mama 4 detí

Hovorí o nadaných deťoch je ťažká téma pre učiteľku a matku zároveň. Prešlo mi pod rukami dosť detí a niektorí rodičia už v dvoch rokoch vedeli, ako sú ich ratoľesti nadané. Každý rodič, aj keď to nedá najavo, dúfa, že práve to jeho potomstvo bude nadané. Na tenis, klavír, bude z neho slávny huslista, génius.

Mám pocit, že niekedy v nich vidíme to, čo sme chceli sami dosiahnuť. Niekedy možno vidíme nadanie, ktoré sme im my rodičia pripísali. Možno, nehovorím, že

nie sú aj nadané deti. Ak na niečo také pridáme, rozvíjajme to pomaly. Nechceme mať z dieťaťa hneď Paganiniho alebo tvorca nejakého vzorca. Aj tieto deti chcú mať detstvo, kamarátov. Nech sa samy rozhodnú, ako naložia so svojím „nadaním“.

Ja viem, teraz namietnete, že ony nevedia, čo v nich je. Ale áno, vedia, vedia, že v niečom sa odlišujú od ostatných. Je len na nás rodičoch, ale aj učiteľoch, aby sme ich citlivo a s mierou usmerňovali. A koniec koncov existujú aj odborníci, ktorí nám pomôžu. Verte, keď to budete tak robiť, neskôr vám budú vaše nadané ratoľesti vďačné, že žili normálny život normálnych detí. Aj keď s nadaním.

A ešte niečo. Aj byť dobrým a chápaným rodičom je určité nadanie, ktoré každý deň rozvíjame a pritom nás rodičov nikto nepoháňa a nenaháňa...

Bližšie informácie o našich aktivitách môžete získať:

- ➔ priamo u nás na škole
- ➔ na web stránke školy - www.zskrsala.sk
- ➔ na e - mailovej adrese office@zskrsala.sk
zskratka@centrum.sk
- ➔ v rámci Dňa otvorených dverí.
V tento deň budete mať možnosť zúčastniť sa aj odborného semináru o nadaní. Presný dátum DOD bude zverejnený na web stránke školy.

Informovať sa môžete aj na tel. číse: 031 / 701 6881 (riaditeľňa)

031 / 701 6882 (ekonomické oddelenie)

031 / 770 5811 (sekretariát)